

Schitul din Pădurea Neagră

(prima publicare în „Curentul“ din München, anul LII, nr. 5939-5941, octombrie /decembrie 1980)

E reproducă, într-un chenar, coperta volumului *Dare de seamă a activității pe anul jubiliar 1979*; **Buletinul Institutului de Cercetări și Biblioteca Română**, serie nouă, XXXIX.

Încă în 1948, analizând „aspectul spiritual al emigrației”, marele nostru poeta doctus *Mircea Eliade* postulase: „Diaspora nu este . . . decât o variantă modernă a transumanței pastorale (. . .). Scriitorii și cărturarii refugiați ... vor recunoaște drept precursori atât pe ciobanii în ritmică și vastă transumanță, cât și pe autorii universalști din tradiția românească modernă”¹.

În aceeași vreme se puneau la poalele Pădurii Negre temeliile unei biblioteci române a exilului, înființată un an mai târziu. Legătura dintre proiectul la care se angajase în ciuda unor condiții post-belice extrem de vitrege dl. Virgil Mihăilescu și cele citate este evidentă: CARTEA urma să fie unul din cele mai temeinice suporturi pentru păstrarea unei identități culturale pentru toți acei care reușiseră să se refugieze, după ce Patria căzuse pradă unui nou *Ev Mediu politic și cultural*. IDEEA DE CARTE a învins, consolidând un spațiu de încredere, liniște și spiritualitate tainică asemănătoare celei din străvechile noastre schituri: volumele adunate cu îndărătnicie s'au rînduit, determinând un tip aparte de spațiu, pe care l-au fortificat în cea mai completă bibliotecă românească de dincolo de hotarele țării.

CEEA CE S'A REALIZAT

este covârșitor. Avem la Freiburg un centru de referință de o consistență culturală pe care prezentul României n-o mai poate oferi în plenitudinea ei. Statisticile culturii socialiste își pierd orice sens: o instituție culturală autentică nu există numai prin banalul fapt de a aduna și împrumuta cărți unui număr cât mai mare de cititori. Necesari este ca registrul integral al unei culturi naționale să fie la îndemâna oricui.

Și-ar mai fi ceva, poate lucrul cel mai important în acest caz. Ciudată, încărcată în plenitudinea ei. Statisticile culturii socialiste își pierd orice sens: o instituție culturală autentică nu există numai prin banalul fapt de-a aduna și împrumuta cărți unui număr

1 *Două tradiții spirituale* românești, în: *Lucafărușul*. Revista scriitorilor români în exil - Paris, anul I/ numărul I, noiembrie 1948, pag. 21-29.

cît mai mare de cititori. Necesari este ca registrul integral al unei culturi naționale să fie la îndemîna oricui.

Și-ar mai fi ceva, poate lucrul cel mai important în acest caz. Ciudată, încărcată parcă de misterul unor bunici fără-de-moarte sau ale unor candelă luminând icoane afumate, atmosfera acestei biblioteci se destinde, odată intrat între rafturile ei gemînd sub greutatea fizică a cărților, printre care directorul ei te conduce și inițiază ca într-un templu de hîrtie, dîndu-i în același timp viață și o vioșie aparte, vioșia noastră de acasă. La puțină vreme după aceea, rămas singur printre volumele emanînd un miros greu de timp și praf, descoperi cealaltă greutate, care face de la sine ca zidurile acestei biblioteci să nege legile timpului sau ale spațiului. Nu întîmplător ajungi după aceea să-l identifici pe șeful bonom, albit între timp pe măsură ce paginile volumelor adunate și rînduite sub conducerea sa îngălbinesc, cu acest locaș, în care îți poți continua peregrinările în omenia, adevărul și universalitatea pe care-au constituit-o românii la ei acasă și peste hotare: se simte cît suflet a fost pus, cîtă muncă și cîtă răbdare. Are dreptate: statistica volumelor și a publicațiilor, a materialelor folclorice și etnografice etc. etc. adunate, care sporesc zi de zi, este relevantă pentru cei care alocă fondurile atît de necesare (guvernul federal, landul, donații); mai important este însă faptul în sine: există o bibliotecă românească autonomă, profitînd de avantajele unei cîrmuiri politice liberale și democratice, în care munca de informare și cercetare științifică se poate desfășura liberă și plinar.

Această bibliotecă a devenit un centru geo-cultural pentru toți românii, un schit deschis oricui, care poate poposi la Freiburg, iar întreaga ei aură desființează granițele pe care ultimele decenii le-au adîncit între noi; o aură hrînindu-se din dialogul liber, dar sever, pe care-l datorăm cărții. Căci la Freiburg activitatea nu s-a limitat în a aduna și rîndui orice material scris în românește sau referitor la problemele de ieri și de azi ale Țării noastre, ci s-a încercat mai mult, s-a încercat să se producă cultură, să se serie și publice totul cu mijloace mult mai modeste decît cele ale diferitelor fundații sau ale universităților. Programele culturale, seratele de muzică vor putea fi repovestite de cei care au participat la ele. Partiturile, tablourile, cărțile ele vor dăinui. Biblioteca nu s'a mărginit în a rămîne pasivă, un fel de ateneu popular sau cămin cultural provincial. Dacă a fost realizat, într-adevăr, acest deziderat capital pentru o mișcare culturală de exil autentică, va decide posteritatea. Rezultatele primilor 30 de ani pot fi însă enumerate pe scurt. Fără a diminua meritul capital al directorului, trebuiesc pomeniți, chiar cu riscul unei liste parțial monotone, cei ce l-au sprijinit, câteodată de la mari depărtări, constituind un ciudat colectiv, de cu totul altă natură, decît cele care sunt afișate sub tutela culturii socialiste, dar și foarte diferit de renumitele cercuri ale avangardei din istoria modernă a României sau a Europei.

REZULTATELE: BIBLIOGRAFIILE AU CUVÎNTUL!

O carte poștală pe adresa Institutului și a Bibliotecii Române, D-7800 Freiburg, Ulandstr. 7, este suficientă: sistemul de informare s-a adaptat, în ciuda situației financiare continuu precare, mediului social-cultural imediat, care funcționează prompt, nemțește. Situația de enclavă culturală este și așa avantajoasă, cîtă vreme nu

domină pericolele unui ghetou de naftalină. Voi enumera deci numai câteva din cele mai importante publicații².

O PREZENTARE CRITICĂ

nu are voie să devină duioasă. Ar fi copilărie să credem că această bibliotecă a fost ferită de bolile cronice ale exilului românesc contemporan. O serie de scriitori ai emigrației noastre au evitat contactul cu Biblioteca din Freiburg, din motive personale sau politice. Totuși, cărțile și articolele lor au fost adunate, inventariate, și pot fi citite. De asemenea, schița bibliografică de mai sus documentează și o fluctuație a colaboratorilor. La fel de negativ s-a dovedit între timp a fi faptul, că la începutul acestei instituții, atenția a fost concentrată asupra producțiilor culturale și politice ale exilului. Astfel, cărți de o tristă faimă, care a determinat fatal evoluția vieții în Țară: de exemplu, documente ale panslavismului stalinist, epoca 1949-1959, topite radical după aceea, în România, nu pot fi găsite nici în această bibliotecă, altfel extrem de completă.

Greșelile inerente începutului nu pot fi puse exclusiv în spinarea directorului sau a mentalității celor ce l-au încurajat și sprijinit. Se poate la fel de bine ca Mircea Eliade să nu fi avut dreptate: românii nu-s păstori bucolici cu care ne fardăm pleoapele citind superficial „Miorița” Și e de asemenea evident că Europa occidentală are în zilele noastre o putere de absorbție nu numai culturală sau determinată de ideea unei libertăți optime a individului în civilizația modernă tehnocrată. *Ciobănașii și mândruțele* noastre consumă pe aici fără jenă, în vreme ce Țara o duce din foame în foame, iar schitul din Freiburg se însingurează treptat, cărțile rânduie privind la fel de triste ca și figurile pe pereții mănăstirilor noastre solitare.

CE S-AR PUTEA FACE?

În primul rând, oricând și oricum, un popas la Freiburg.

Dar și acest lucru ar fi prea puțin: poate fi la fel de bine un fel de turism lipsit de conținut, dictat de-o nostalgie patriotardă fără valoare, ba chiar desuetă. Una-i să înfuleci mititei, și alta-i această lume care leagă psaltirile și letopiseții de paginile de cultură și artă autentică, produse de compatrioții noștri de pe ambele părți ale granițelor închise ale României. *Aceste cărți se vor citite.*

În al doilea rând, această bibliotecă nu este numai prin statutul ei a noastră, a tuturor. Ea trebuie și sprijinită de noi toți. Sunt binevenite cărți și materiale care să întregesc imensa colecție deja existentă, în mare parte catalogată. Sunt binevenite orice fel de donații, chiar și financiare: biblioteca are numai 3 colaboratoare continue (nu mai vorbesc de familia directorului), ori imensul material deja adunat sau diferitele activități cotidiene, pot fi rezolvate numai cu un personal corespunzător de numeros și pregătit științific. *Această bibliotecă trebuie dezvoltată în continuare, pe drumul ales de treizeci de ani, la cota celor mai renumite biblioteci din lume!*

Dar nici atunci, imperativul universalității nu va fi atins.

² Activitatea editorială a Bibliotecii române din Freiburg 1949-1965, Note bibliografice, Freiburg 1965. Există completări până în 1980.

Opera Școlii Ardelene sau cea a clasicilor noștri se cere recită, regândită și resimțită în complexitatea prezentului nostru, atât de încâlcit, tocmai în breșa, pe care aceștia au reușit să o deschidă, cu mare cutezanță, în epoci mult mai nefericite, decât cele ale noastre. Teza lor: un patriotism dominat de ideea adevărului. Ori adevărul autentic își creează întotdeauna o ambianță liberală. În afară de dialogul tăcut al slovelor, e nevoie de o comunicație veselă și gălăgioasă, valahă, între cei ce le-au scris și cei ce le vor scrie, și cei care se mărginesc în a le citi, după posibilități, și cu inima. E nevoie de viață. Singurătatea dintre rafturile acestei biblioteci pornește atât din opacitatea sau aroganța multor compatrioți de-ai noștri, cât și dintr-un conflict de generații tot mai evident³. Mi-e foarte greu să fac o prognoză: cum vor păși generațiile viitoare de exil românesc prin acest lăcaș? Ce-i va mișca? Situația actuală obligă la realism. Un lucru e cert. Speranțele în-mai-bine sunt, cel puțin la Freiburg, întemeiate. Biblioteca este prin excelență un fundament spiritual și pragmatic, cărțile stau rânduie și așteaptă să fie culese și gustate, întregul aparat bibliografic și cartografic stă la îndemâna oricui.

Pe vremuri, românii studiau în Germania, pentru a profesa în Patrie. Patria de azi le face, celor care au studiat, traiul amar, așa că ei sunt obligați să profeseze în Occident.

Cine și-ar fi închipuit, în anul 1949, că diaspora va deveni suportul existenței, pentru un lung șir de generații, că această bibliotecă este, în mod cert, una din puținele speranțe pentru ziua de mâine, o punte de viitor, sau cel puțin, un liman, o insulă, *un exemplum*.

P.S. Pentru varianta digitală, autorul a corectat greșelile de tipar și o serie formulări nu tocmai reușite. (Heidelberg, 24 ianuarie 2019)

3 Acum aproape patruzeci de ani, dl. director Virgil Mihăilescu nu a privit cu ochi buni aceste rânduri, din varii motive. A urmat un conflict între reprezentanții culturali germani federali, respectiv ai landului Baden-Württemberg și conducerea de la vremea respectivă, în urmă căruia institutului și bibliotecii le-au fost sistate ajutoarele financiare. Altfel decât la biblioteca săsească de la Gundelsheim și cea a șvabilor bănățeni din Ulm, cataloagele și celelalte servicii nu sunt accesibile prin internet. Biblioteca e deschisă în prezent de patru ore pe săptămână, câte două ore pe zi. Deja de acum cincisprezece ani, internetul e extrem de important pentru studiile filologice, vezi Wolfgang Dahmen/E. Munteanu, *Rumänisch im Internet*, în: *Romanistik und neue Medien*, Tübingen: Günter Narr Verlag 2004, pag. 37-52.